

روانشناسی

درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید. (۱ نمره)

- الف) معتبر بودن و پذیرفته شدن فرضیه‌ها براساس مشاهدات تجربی موجب درست و واقعی تلقی شدن آن‌ها نمی‌شود.
ب) رشد قبل از تولد تنها تحت تأثیر وراثت بوده و بعد از تولد، تغییرات آدمی تحت تأثیر عوامل محیطی و وراثتی هستند.
ج) برای ایجاد توجه متمرکز بهتر است از حواس مختلف برای انجام یک تکلیف استفاده کنیم.
د) برای کنترل اثر گذشت زمان، نباید فاصله مرور مطالب بیشتر از یک یا دو روز باشد.

راهنمای تصحیح

- الف) درست (۰/۲۵) (درس ۱- علم تهری چیست؟- صفحه ۱۲ و ۱۳)
ب) نادرست (۰/۲۵) (درس ۲- عوامل مؤثر بر رشد- صفحه ۳۸)
ج) درست (۰/۲۵) (درس ۳- ساماندهی توفه- صفحه ۸۰)
د) نادرست (۰/۲۵) (درس ۴- چگونه مطالعه کنیم تا حافظه بهتری داشته باشیم؟- صفحه ۱۰۶)

پاسخ‌دهی تشریحی

- الف) باید دقت کرد که معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست، بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی و یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان، کنار گذاشته و نادرست تلقی گردد.
ب) روان‌شناسان رشد معتقدند ویژگی‌ها و تغییراتی که در طول دوره زندگی، از دوره جنینی تا دوره سالمندی، در افراد رخ می‌دهد می‌تواند معلول دو دسته عوامل وراثتی و محیطی باشد. در رشد پیش از تولد یا همان دوره جنینی نیز فرد تحت تأثیر عوامل محیطی قرار دارد، زیرا رحم مادر برای نوزاد در حکم عامل بیرونی و محیطی است.
ج) برای ایجاد توجه متمرکز، از حواس مختلف برای انجام‌دادن یک تکلیف استفاده کنید. اگر حواس مختلف، درگیر انجام‌دادن یک تکلیف باشد، کارایی خوبی خواهد داشت.
د) برای کنترل اثر گذشت زمان، نباید فاصله مرور مطالب بیشتر از شش یا هفت ساعت باشد. بیشترین فراموشی در ساعات‌های نخست بعد از یادگیری رخ می‌دهد؛ بنابراین بهترین زمان مرور مطالب، چند ساعت بعد از یادگیری است.

جمله‌های زیر را با کلمه مناسب کامل کنید. (۱/۵ نمره)

- الف) فرایند جست‌وجوی با قاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین نام دارد.
 ب) در روان‌شناسی به رفتارهای وابسته به آمادگی زیستی، یا می‌گویند.
 ج) در توجه هر چه آگاهی شما بیشتر باشد، نوع توجه هم خواهد بود.
 د) در پدیده فرد می‌گوید من پاسخ این سؤال را می‌دانم، ولی نمی‌توانم بگویم.
 هـ) هدف از حافظه قوی شکل‌دهی به است.

راهنمای تصحیح

- الف) روش علمی یا روش تجربی (۰/۲۵) (درس ۱- روش علمی - صفحه ۱۷)
 ب) ریش (۰/۲۵) - پختگی (۰/۲۵) (درس ۲- عوامل وراثتی مؤثر بر رشد - صفحه ۴۰ و ۴۱)
 ج) ارادی‌تر (۰/۲۵) (درس ۳- ساماندهی توجه - صفحه ۸۰)
 د) نوک زبانی (۰/۲۵) (درس ۴- بازیابی - صفحه ۹۴)
 هـ) تفکر (۰/۲۵) (درس ۴- چگونه مطالعه کنیم تا حافظه بهتری داشته باشیم؟ - صفحه ۱۰۹)

درس‌Box

حافظه و شناخت عالی:

هدف از داشتن حافظه قوی شکل‌دهی به تفکر است، یعنی وقتی مطلبی را صرفاً به‌خاطر سپردیم به همه هدف‌های درس نرسیده‌ایم.
 برای این‌که تفکر در فردی صورت بگیرد، به حافظه قوی نیاز است ولی حافظه قوی به تنهایی متضمن موفقیت نیست، یعنی داشتن حافظه شرط لازم اما غیرکافی برای تفکر است.
 حافظه ابزاری جهت دستیابی به مهارت‌های مهم‌تر همچون تفکر است.
 حافظه در نقش فراهم‌سازی داده‌های خام برای تفکر است مثل آرد و خمیر برای نانوا یا آجر برای بنا.

نهایی

مریم در هنگام پرسش معلم از او، می‌گوید من پاسخ سؤال را می‌دانم ولی نمی‌توانم بگویم. مریم چه وضعیتی را تجربه کرده است؟ (۰/۲۵ نمره)

- الف) پدیده نوک زبانی
 ب) فراموشی
 ج) هشدار کاذب
 د) جست و جو

پاسخ: الف (پدیده نوک زبانی) (صفحه ۹۴)

۳ در عبارت‌های زیر کلمه مناسب را از داخل پرانتز را انتخاب کنید. (۱ نمره)

- (الف) عبارت «انگیزه بالا هنگام مطالعه، تأثیر مطلوبی در یادگیری دارد.» نمونه‌ای از (اصل / نظریه) است.
 (ب) براساس مراحل رشد از منظر پیامبر اکرم (ص)، در (هفت سال اول / هفت سال دوم) زندگی می‌بایست زشتی‌ها و زیبایی‌ها فهمانده شود.
 (ج) به همه چیزهایی که در دامنه توجه ما قرار می‌گیرد، آگاهی کامل (نداریم / داریم).
 (د) زمانی که چیزی را گم کرده‌ایم و در حین پرسیدن از خواهرمان جای آن وسیله گم‌شده را به یاد می‌آوریم از فنی بهسازی حافظه (چند روش حرکتی / پس‌خبا) بهره برده‌ایم.

راهنمای تصحیح

(الف) اصل (۰/۲۵) (درس ۱- علم تجربی چیست؟ - صفحه ۱۱۳)

(ب) هفت سال دوم (۰/۲۵) (درس ۲- مراحل رشد در فراخوانی زندگی - صفحه ۴۴)

(ج) نداریم (۰/۲۵) (درس ۳- آیا به همه آن چه توجه داریم آگاهی کامل داریم؟ - صفحه ۷۴ و ۷۵)

(د) پس‌خبا (۰/۲۵) (درس ۴- چگونه مطالعه کنیم تا حافظه بهتری داشته باشیم / برگرفته از تمرین ۴-۷)

پاسخ‌دهی تشریحی

(الف) اصل یا قانون آن دسته از گزاره‌هایی هستند که درستی آن‌ها براساس مشاهدات تجربی آزموده شده و پذیرفته شده است. عبارت صورت سؤال در فعالیت (۱-۳) کتاب درسی به عنوان اصل یا قانون آورده شده است.

(ب) مراحل رشد در اسلام براساس حدیث پیامبر اسلام (ص):

هفت سال اول: آقا و سرور (سید)، باید آزاد باشد تا بازی کند. باید عواطف و احساسات صحیح او رشد داده شود و با رفتار خوب و گفتار پسندیده او را پرورش داد. باید بدون توقع از اطاعت او، سعی کرد با عمل و گفتار صحیح از حس تقلیدش بهره گرفت.

هفت سال دوم: فرمانبردار (عبد)، کم‌کم باید زیبایی‌ها و زشتی‌ها را به او فهماند. باید در تأدیب او کوشید و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت.

هفت سال سوم: وزیر و مشاور، با او باید به منزله مشاور رفتار کرد. نباید رفتار با او به صورت آمرانه باشد. باید فرد را چون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.

(ج) به همه چیزهایی که در دامنه توجه ما قرار می‌گیرد آگاهی کامل نداریم.

(د) در فنی دوم از فنون پس‌خبا با «سؤال کردن» مواجهیم. گاهی پرسیدن سؤال باعث می‌شود حافظه عملکرد بهتری داشته باشد.

درس‌Box

درس‌Box

پیش‌خوانی	مطالب هر فصل را پیش‌خوانی کنید تا برداشت کلی داشته باشید.
سؤال کردن	سعی کنید در مورد متن چند سؤال کلیدی داشته باشید.
خواندن	مطالب را به دقت بخوانید تا بتوانید به پرسش‌ها پاسخ دهید.
به خود پس‌دادن	جواب‌ها را بیان کنید و در صورت لزوم دوباره متن را بخوانید.
آزمون	به صورت منظم یادآوری اطلاعات را آزمایش کنید.

هر یک از عبارت‌های ستون اول با کدام یک از موارد ستون دوم مرتبط است؟ (یک مورد اضافه است.) (۱ نمره)

۴

ستون اول	ستون دوم
الف) دوندگان در ابتدای مسیر مسابقه منتظر می‌مانند تا با شنیدن صدای سوت داور شروع به دویدن کنند.	۱- ردّ درست
ب) سعید با تصور باریدن باران، چتر خود را برداشت اما حتی یک قطره آب هم از آسمان نچکید.	۲- گوش به‌زنگی
ج) خروس‌های شهری گاهی اوقات، با روشن شدن هوا بیدار نشده و شروع به سر و صدا کردن نمی‌کنند.	۳- اصابت
د) نیروی انتظامی بعد از شک به خودرویی آن را متوقف کرده و مواد غیرمجاز از خودرو کشف می‌کند.	۴- هشدار کاذب
	۵- از دست دادن محرک هدف

راهنمای تصحیح

الف) «۲» گوش به‌زنگی (۰/۲۵)

ب) «۴» هشدار کاذب (۰/۲۵)

ج) «۵» از دست دادن محرک هدف (۰/۲۵)

د) «۳» اصابت یا تصمیم درست (۰/۲۵) (درس ۳- کارکردهای توفه (ردیابی درست علامت و گوش به زنگی - صفحه‌های ۷۷ و ۷۸)

پاسخ‌دهی تشریحی

الف) در شرایطی که افراد منتظر ارائه محرک هدف بمانند و در طی بازه زمانی طولانی توجه خود را حفظ کنند تا وقوع محرک را گزارش دهند، با کارکرد گوش به‌زنگی مواجهیم.

ب) زمانی که محرک هدف غائب باشد اما ردیابی شود با هشدار کاذب روبه‌رو هستیم. در این موقعیت نیز محرک وجود نداشته است (باران نیاریده است). اما ردیابی شده (سعید چتر به همراه خود برداشته است). و به همین خاطر حالت هشدار کاذب از کارکرد ردیابی درست علامت دیده می‌شود.

ج) در شرایطی که محرک هدف حاضر باشد اما ردیابی نشود با از دست دادن محرک هدف روبه‌رو هستیم. در این موقعیت نیز محرک هدف حضور داشته است (آفتاب طلوع کرده) اما ردیابی نشده است. (خروس شروع به آواز نکرده است). و به همین خاطر حالت از دست دادن محرک هدف رخ داده است.

د) در شرایطی که محرک هدف حاضر باشد و ردیابی هم شود با اصابت مواجهیم. در این موقعیت نیز محرک هدف حاضر بوده است (خودرو حامل مواد غیرمجاز بوده است). و ردیابی نیز شده است (پلیس خودرو را متوقف کرده است). و به همین خاطر با حالت اصابت یا تصمیم درست روبه‌رویم.

درس‌Box

ردیابی درست علامت: در شرایطی که نمی‌دانیم محرک ارائه می‌شود یا نه و با کمک توجه می‌بایست محرک‌های محیط را رصد کنیم تا محرک هدف را در صورت وقوع ردیابی کنیم، کارکرد ردیابی درست علامت دیده می‌شود. به انتخاب علامت یا محرک هدف از میان علائم و محرک‌های انحرافی، ردیابی درست علامت می‌گویند.

محرک هدف: علامتی که فرد باید آن را انتخاب کند.

محرک انحرافی: علامتی که دائماً مانع انتخاب محرک هدف و حواس‌پرتی شده و فرد نباید آن را انتخاب کند.

در کارکرد ردیابی درست علامت چهار حالت محتمل است:

الف) **اصابت یا تصمیم درست:** محرک هدف حاضر باشد و ردیابی شود.

ب) **هشدار کاذب:** محرک هدف غایب باشد و ردیابی شود.

ج) **از دست دادن محرک:** محرک هدف حاضر باشد و ردیابی نشود.

د) **رد درست:** محرک هدف غایب باشد و ردیابی نشود.

در شرایط تردید و عدم قطعیت در رابطه با وجود یا عدم وجود محرک، فرد می‌تواند دو انتخاب داشته باشد: یا با اعلام وجود محرک ریسک نبود محرک و حالت هشدار کاذب را به جان بخرد، یا با عدم اعلام وجود محرک ریسک وجود محرک و حالت از دست دادن محرک را به جان بخرد. این‌که فرد از دست دادن محرک را فدای هشدار کاذب کند یا برعکس، بستگی به اهمیت تکلیف دارد. تکالیف دشوارتر با هشدار کاذب بیشتری همراه است.

در سؤالات زیر گزینه مناسب را انتخاب کنید.

کدام یک از جفت کلمات زیر، نشانه‌های بهتری برای یادآوری یکدیگر هستند؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) خودکار - آسفالت

ب) خودرو - فرض

ج) باران - قاشق

د) پرتقال - شربت

راهنمای تصحیح «د» یا پرتقال و شربت (۲۵/۰) (درس ۴- مشکلات مربوط به نشانه‌های بازیابی - صفحات ۱۰۳ و ۱۰۴)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

برای بازیابی بهتر اطلاعات، داشتن ۱) نشانه‌های بازیابی بیشتر و ۲) نشانه‌های بازیابی معنایی و درونی، لازم است. از بین جفت کلمات ارائه شده، تنها دو کلمه «پرتقال» و «شربت» علاوه بر همنشینی، با هم ارتباط معنایی دارند زیرا شربت با طعم پرتقال وجود دارد.

۶ «ابراز خشم» در کدام یک از حیطه‌های رشدی بررسی می‌شود؟ (۰/۲۵ نمره)

- الف) هیجانی
- ب) رفتاری
- ج) اجتماعی
- د) درک اخلاقی

راهنمای تصحیح «الف» یا هیجانی (۰/۲۵) (درس ۲- تعریف روان‌شناسی رشد - صفحه ۳۷)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ روان‌شناسی رشد دامنه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی (بلند شدن قد)، شناختی (حل مسائل)، هیجانی (ابراز خشم)، اجتماعی (روابط با همسالان) و اخلاقی (رعایت حقوق دیگران) در فراخنای زندگی فرد را شامل می‌شود.

در پژوهش «تأثیر میزان خواب بر موفقیت تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان دبیرستانی» کدام پدیده متغیر

۷

نیست؟ (۲۵/۰ نمره)

الف) میزان خواب

ب) موفقیت تحصیلی

ج) سلامت روان

د) دانش‌آموزان دبیرستانی

راهنمای تصحیح «د» یا دانش‌آموزان دبیرستانی (۲۵/۰) (درس ۱ - ویژگی‌های روش علمی - صفحه ۱۸)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در یک پژوهش، متغیر هر چیزی است که در جریان پژوهش تغییر می‌کند. در جریان پژوهش آورده شده در صورت سؤال، میزان خواب دانش‌آموزان، سلامت روان ایشان و نمرات آن‌ها (موفقیت تحصیلی) تغییر می‌کند، پس متغیر هستند اما در کل پژوهش دانش‌آموز بودن و دبیرستانی بودن ثابت مانده است و تغییر نمی‌کند پس متغیر به حساب نمی‌آید.

برآورد دقیق حداکثر مدت زمان مفید برای ایجاد توجه مستمر، تحت تأثیر کدام ویژگی هاست؟ (۲۵/۰ نمره)

- الف) ویژگی منحصر به فرد محرک هدف - تعداد محرک انحرافی
- ب) ویژگی های شخصی - دشواری تکلیف
- ج) شباهت تکالیف - مهارت فرد انجام دهنده تکالیف
- د) آشنایی نسبی با محرک - یکنواختی و ثبات نسبی

راهنمای تصحیح «ب» یا ویژگی های شخصی - دشواری تکلیف (۲۵/۰) (درس ۳ - ساماندهی توجه - صفحه ۸۰)

به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.

۹ مراحل حافظه را به ترتیب، نام ببرید. (۷۵ نمره)

راهنمای تصحیح» ۱- رمزگردانی ۲- ذخیره‌سازی یا (اندوزش) ۳- بازیابی (هر مورد ۲۵/۰) (رعایت ترتیب هائز اهمیت است.) (درس ۴- مراحل حافظه - صفحه ۹۱)

۱۰ در آزمایش گزارش پرش دو ثانیه‌ای عقربه‌شمار ساعت، مهم‌ترین عدم موفقیت نبودن افراد شرکت‌کننده

چیست؟ (۲۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح «
خستگی (۲۵/۰) (درس ۳- کارکردهای توبه- صفحه ۷۸)

گوش‌به‌زنگی: در شرایطی که می‌دانیم محرک هدف ارائه خواهد شد اما نمی‌دانیم چه زمانی این اتفاق خواهد افتاد با کارکرد گوش‌به‌زنگی توجه مواجهیم. یعنی به توانایی فرد برای یافتن محرک هدف در یک دوره زمانی طولانی گوش‌به‌زنگی می‌گویند.

درس‌Box

مهم‌ترین عامل از بین رفتن گوش‌به‌زنگی، **خستگی** است.
=مثال از فردی خواسته می‌شود تا به عقربه ثانیه‌شمار ساعتی نگاه کند و زمانی که عقربه به جای یک درجه دو درجه حرکت کرد، گزارش دهد. قابل پیش‌بینی است که فرد پس از مدتی، در این مثال حدوداً نیم‌ساعت، خسته شده و دیگر نمی‌تواند توجه خود را به طور مستمر نگه دارد.
توانایی استمرار در گوش‌به‌زنگی در سنین مختلف متفاوت است؛ یعنی مقدار دقایقی که کودکی می‌تواند تمرکز خود را حفظ کند، با بزرگسالان متفاوت است.

نکته

نتیجه تحریک گیرنده‌های حسی چه نام دارد؟ (۲۵/۰ نمره)

۱۱

راهنمای تصحیح >> احساس (۲۵/۰) (درس ۱- شناخت پیست؟ - صفحه ۲۱)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ محیط ما لبریز از محرک‌های مختلف است. این محرک‌ها گیرنده‌های حسی همچون گوش و چشم را تحریک می‌کنند که به نتیجه آن احساس می‌گویند.

تعریفی که به نحوی نوشته شده باشد تا همه افراد با مطالعه آن به برداشتی یکسان یا تقریباً یکسان از متغیر

۱۲

برسند، چه نام دارد؟ (۲۵٪ نمره)

راهنمای تصحیح >> تعریف عملیاتی (۲۵٪) (درس ۱- ویژگی‌های روش علمی- صفحه ۱۸ و ۱۹)

پاسخ خیلی تشریحی ✓ در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیر مورد نظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری، تعریف شود. به تعریفی از متغیر که این ویژگی‌ها را داشته باشد، تعریف عملیاتی می‌گویند.

درس Box

ویژگی‌های روش علمی (همان روش مورد نظر دانشمندان تجربی):

- در روش علمی با دو مفهوم «متغیر» و «تعریف عملیاتی» زیاد مواجه می‌شویم.

تعریف عملیاتی: برای انجام یک آزمایش صحیح و سهولت در اندازه‌گیری مورد نیاز است، به گونه‌ای که هر

متغیر به صورت شفاف، دقیق و قابل اندازه‌گیری بیان شود.

متغیر (هر چیزی که تغییر می‌کند) باید به صورت **عینی و دقیق** تعریف شود. همه افراد با مطالعه تعریف، به

برداشت **یکسان یا تقریباً یکسانی** از متغیر برسند.

نکته تعریف عملیاتی پدیده‌های روان‌شناسی دشوارتر است.

تکرارپذیری: خصوصی و شخصی نبودن یافته‌ها، یعنی هر فرد با رعایت ضوابط علمی به نتایج مشابه برسد.

اگر روش رسیدن به پاسخ قابل تکرار نباشد آن روش، روش علمی نیست.

به سبب (۱) رعایت مسائل اخلاقی، (۲) پیچیدگی‌های پژوهش‌های مربوط به انسان و (۳) تأثیر ارزش‌ها در نگاه و

تفسیر پدیده‌های انسانی، روان‌شناسی به اندازه علوم دیگر تجربی (تکرارپذیر) نیست.

به جهت محدودیت در تکرارپذیری، روش علمی نمی‌تواند پاسخ بسیاری از پرسش‌های بشر را بدهد.

۱۳

مفاهیم زیر را تعریف کنید. (۳ نمره)

الف) روان‌شناسی:

ب) ادراک:

ج) حافظه رویدادی:

راهنمای تصحیح

- الف) علم (۰/۲۵) مطالعه (۰/۲۵) رفتار (۰/۲۵) و فرایندهای ذهنی یا شناخت (۰/۲۵) (درس ۱- تعریف روان‌شناسی)
- ب) تعبیر و تفسیر کردن (۰/۲۵) و معنی و مفهوم و سازمان دادن (۰/۲۵) به محرک‌های (۰/۲۵) توجه شده (۰/۲۵) ادراک نام دارد. (درس ۳- مقدمه- صفحه ۷۰)
- ج) حافظه‌ای که اطلاعات آن (۰/۲۵) دربگیرنده تجربه مشخصی (۰/۲۵) است که به یک زمان (۰/۲۵) و مکان مشخص (۰/۲۵) مربوط می‌شود. (درس ۴- انواع حافظه- صفحه ۹۸)

کریس Box

انواع حافظه با توجه به نوع اطلاعات:

حافظه رویدادی:

تجربه مشخصی است که به یک زمان و مکان مشخص مربوط می‌شود.

مثال = اطلاعات مربوط به ساعت ۵ بعد از ظهر کجا بودن

حافظه معنایی:

در این حافظه دانش عمومی ذخیره می‌شود.

مثال = مهم‌ترین علل آلودگی ناشی از ریزگردها

به سؤالات زیر پاسخ دهید.

۱۴

در هر یک از موقعیت‌های زیر، عوامل مؤثر بر فراموشی را مشخص کنید. (۱ نمره)

- (الف) ارشیا با وجود این که هر روز از آشپزخانه رد می‌شود به یاد ندارد در آشپزخانه چند کابینت وجود دارد.
(ب) امین از کلاس‌هایی که در بچگی رفته چیزی به یاد ندارد از بس مادرش او را پشت سر به هم کلاس‌های متعدد فرستاده است.
(ج) حسین به خاطر فرار از کتاب زمین‌شناسی، انسانی آمده و حالا هر چقدر انسان محیط زیست می‌خواند نمی‌تواند نمره خوبی بگیرد.
(د) سجاد از بس با استفاده از سایت‌های آنلاین درصد آزمون‌هایش را حساب کرده دیگر نمی‌تواند، درصد خود را روی کاغذ حساب کند.

راهنمای تصحیح

(الف) عدم رمزگردانی (۰/۲۵)

(ب) تداخل اطلاعات (۰/۲۵)

(ج) عوامل عاطفی (۰/۲۵)

(د) استفاده بیش از حد از فناوری (۰/۲۵) (درس ۴- عوامل مؤثر بر فراموشی - صفحه‌های ۱۰۲ تا ۱۰۵)

پاسخ خیلی تشریحی

- (الف) بسیاری از فراموشی‌ها در عمل ناشی از کم‌توجهی و نبود رمزگردانی است. مثلاً با وجود آن که هر روز بند کفش خود را می‌بندیم نمی‌دانیم کفشمان چند سوراخ بند دارد و یا با وجود آن که هر روز از آشپزخانه رد می‌شویم نمی‌دانیم آشپزخانه خانه ما چند کابینت دارد.
(ب) زمانی که اطلاعات زیادی به طور هم‌زمان رمزگردانی شده و به حافظه وارد شوند، اطلاعات به دلیل تداخل اطلاعات، به خوبی به حافظه سپرده نمی‌شوند. به زبان خودمانی، مفاهیم و درس‌ها با هم قاطی‌پاتی می‌شوند. امین هم به سبب آن که کلاس‌های زیادی را پشت سر هم می‌رفته است، نتوانسته یادگیری زیادی داشته باشد چون عامل تداخل اطلاعات موجب فراموشی او بوده است.
(ج) وقتی چیزی را دوست نداشته باشیم، نمی‌توانیم آن را به خوبی رمزگردانی کنیم، در ذهن خود ذخیره‌سازی کنیم و با موفقیت از حافظه بازیابی کنیم. دلیل عدم موفقیت حسین در درس انسان و محیط زیست هم، همین عامل عاطفی، یعنی دوست نداشتن مباحث است.
(د) استفاده بیش از حد از فناوری اطلاعات باعث می‌شود افراد تمارین کم‌تری را با حافظه کاری خود انجام دهند و به همین خاطر حافظه کاریشان تضعیف شده و دچار فراموشی می‌شوند. این همان فرایندی است که برای سجاد نیز اتفاق افتاده است.

عوامل ایجاد فراموشی:

- گذشت زمان:** اطلاعات با گذشت زمان فراموش می‌شوند، مانند نقاشی زیبایی که زیر آفتاب مانده و با گذشت زمان روز به روز کم‌رنگ‌تر می‌شود.
تأثیر گذشت زمان بر فراموشی در زمان‌های مختلف متفاوت است. هر چه قدر زمان بیشتری بگذرد:
(۱) حجم اطلاعات فراموش شده بیشتر می‌شود چون با گذشت زمان بیشتر، اطلاعات بیشتری هم فراموش می‌شوند.
(۲) شدت فراموشی کم‌تر می‌شود یعنی در ساعت اول پس از مطالعه نیمی از مطالب فراموش می‌شوند اما در ساعت دوم کمتر از نصف اطلاعات باقی‌مانده فراموش می‌شود.

درس Box

تداخل اطلاعات:

در صورتی که اطلاعات را به طور هم‌زمان با هم به خاطر بسپاریم به دلیل تداخل آن‌ها با هم برخی اطلاعات فراموش می‌شوند، یعنی همان چیزی که در غامیانه می‌گوییم: «مطالب را با هم قاطی کردم.»

تداخل اطلاعات موجب عملکرد ضعیف حافظه می‌شود.

عوامل عاطفی:

هر چه مطلبی را بیشتر دوست داشته باشیم احتمال فراموشی آن کم‌تر است و هر چه مطلبی را کم‌تر دوست داشته باشیم، راحت‌تر آن را فراموش می‌کنیم.

بسیاری به راحتی اسامی بازیکنان ورزشی، هنرمندان و خودروهای خارجی را به خاطر می‌سپارند، در حالی که اسامی دشواری هستند. این توانایی به دلیل علاقه به این افراد است.

عدم رمزگردانی:

درواقع بسیاری از فراموشی‌ها در عمل ناشی از کم‌توجهی و نبود رمزگردانی است.

مشکلات مربوط به نشانه‌های بازیابی:

هر چه نشانه‌های بیشتری برای بازیابی داشته باشیم، احتمال بازیابی موفق بیشتر می‌شود.

هر چه اطلاعات کامل‌تر بشود به تعداد نشانه‌های حاضر برای فراخوانی یک واژه افزوده می‌شود. بازیابی تابع تعداد نشانه‌هاست.

نشانه‌های بازیابی دو دسته هستند:

(۱) درونی یا معنایی (۲) بیرونی یا حسی (غیرمعنایی)

برای بازیابی اطلاعات از حافظه، نشانه‌های درونی کارآمدتر از نشانه‌های بیرونی هستند.

• استفاده بیش از حد از فناوری:

حافظه با انجام تکالیف جدید کارآمد می‌شود. استفاده بیش از حد از فناوری جهت انجام تکالیف جدید به‌صورت طولانی حافظه را ضعیف می‌کند.

مدیریت استفاده از فناوری مهم‌تر از استفاده از آن است.

کنکوریته:

مثال هر کدام از موارد زیر، به ترتیب مربوط به کدام عامل فراموشی است؟ (سؤال ۷۱ کنکور، دی ۱۴۰۱، داخل)

- دانش‌آموزی که علاقه به درس و مدرسه ندارد، در یادآوری مطالب تدریس‌شده عملکرد پایینی دارد.
- دبیری که به علت محدودیت زمانی به صورت فشرده و پشت سر هم تدریس می‌کند.
- دانش‌آموزی که بدون راهنمایی گرفتن از معلم قادر به پاسخگویی سؤالات امتحانی نیست.
- دانش‌آموزی که به علت عدم مرور درس‌های تدریس‌شده در همان روز مطالب درسی را فراموش می‌کند.
- (۱) عدم رمزگردانی - تداخل اطلاعات - اثر گذشت زمان - مشکلات نشانه‌های بازیابی
- (۲) عوامل عاطفی - تداخل اطلاعات - مشکلات نشانه‌های بازیابی - اثر گذشت زمان
- (۳) عوامل عاطفی - عدم رمزگردانی - اثر گذشت زمان - تداخل اطلاعات
- (۴) عدم رمزگردانی - عوامل عاطفی - تداخل اطلاعات - اثر گذشت زمان

۱۵

هر یک از بخش‌های مشخص‌شده در عبارت زیر، به کدام‌یک از خطاهای حافظه اشاره دارد؟ (۵/۰ نمره)

«زهره دو ساعت طول کشید تا اتفاقات قسمت سریالی را تعریف کند که مدت زمان آن قسمت کلاً یک ساعت بود اما به چندتا از مهم‌ترین اتفاقات سریال اصلاً اشاره نکرد.»

راهنمای تصحیح

اضافه کردن یا حافظه کاذب (۲۵/۰) (ذکر هر مورد کافی است). - حذف کردن یا فراموشی (۲۵/۰) (ذکر هر مورد کافی است). (درس ۴- خطاهای حافظه - صفحه ۹۹)

پاسخ‌دهی تشریحی

خطاهای حافظه دو نوع است، زمانی که چیزی را بازیابی کنیم که هرگز به حافظه نسپردیم دچار خطای اضافه کردن یا حافظه کاذب شده‌ایم، مانند بخش نخست این سؤال که اتفاقی یک ساعته، دو ساعته تعریف شده است. در خطای نوع دوم، فرد اطلاعاتی را که پیش‌تر به حافظه سپرده است، نمی‌تواند بازیابی کند. این خطا فراموشی یا حذف کردن نام دارد. در بخش دوم این عبارت نیز فرد فراموش کرده اتفاقاتی را تعریف کند.

خطاهای حافظه:

• حذف کردن یا فراموشی:

در این خطای حافظه فرد بخش‌هایی از خاطرات سپرده شده به حافظه را فراموش می‌کند، یعنی ناتوانی در یادآوری و بازشناسی اطلاعاتی که قبلاً وارد حافظه شده است.

مثال معلم ادبیات مدرسه از بچه‌ها خواسته که شعر حفظی کتاب درسی را به خاطر بسپارند. سوسن با وجود مطالعه زیاد و حفظ کردن شعر در خانه، هنگام خواندن شعر برای معلمش یکی از ابیات را فراموش کرده و نمی‌خواند. فراموشی خاطرات آزاردهنده نعمت بزرگی است.

• اضافه کردن یا حافظه کاذب:

در این خطای حافظه، بازشناسی یا یادآوری غیرواقعی رویداد اتفاق نیفتاده رخ می‌دهد که در آن فرد به غلط ادعا می‌کند آن رویداد خاص قبلاً رخ داده است.

مثال سوسن شب گذشته به تماشای سریال مورد علاقه‌اش پرداخت. او به دلیل خواب‌آلودگی نتوانست دقیقاً آخر سریال را ببیند. صبح روز بعد وقایع اتفاق افتاده آن سریال را برای دوستش تعریف کرد. در انتهای صحبت‌هایش وقایعی از آن سریال را بازگو می‌کند که به دلیل خواب‌آلودگی ندیده بود.

در این خطای حافظه تحریف خاطرات یا افسانه‌بافی اتفاق می‌افتد؛ یعنی فرد در این خطا چاله‌های ایجاد شده در حافظه را پر می‌کند.

درس‌Box

۱۶

در موقعیت‌های زیر کدام‌یک از منابع توجه دیده می‌شود؟ (۵/۰ نمره)

- الف) حمید که نگران سرریز شدن غذایی است که روی گاز دارد، با هر صدایی که از آشپزخانه می‌آید، تصور می‌کند غذایش سر رفته است.
- ب) سمانه که عینک‌فروشی دارد با هر کسی که صحبت می‌کند، بیش از هر چیز دیگری به عینک روی چشم او توجه می‌کند.

راهنمای تصحیح

- الف) سبک پردازش افراد و انتظارات افراد (نوشتن انتظارات افراد به تنهایی نیز موجب کسب نمره فواید شد.) (۵/۰)
- ب) اطلاعات موجود در حافظه (۵/۰) (درس ۳- منابع توجه- صفحه ۷۴)

پاسخ خیلی تشریحی

- الف) در شرایطی که منتظر محرک مشخصی باشیم، به محرک‌های شبیه به آن بیشتر توجه می‌کنیم. مانند حمید که وقتی منتظر محرک سررفتن غذایش است به هر صدایی که شبیه به آن بوده و از موقعیت مشابهی با آن می‌آید، بیشتر توجه می‌کند.
- ب) آدمی به محرک‌هایی که اطلاعات مشابهی با آن‌ها را در حافظه خود دارد بیشتر توجه می‌کند. ممکن است این اطلاعات مربوط به شغل آن‌ها باشد. مثلاً دندان‌پزشکان بیشتر به دندان مخاطب و عینک‌فروشان بیشتر به عینک مخاطب خود توجه می‌کنند.

منابع توجه:

دروس Box

- تحریک حواس با محرک بیرونی: حواس ما به وسیله محرک‌های بیرونی تحریک می‌شوند و تحت تأثیر این تحریک، به خصوص زمانی که محرک شدید است، محرک برای ادراک انتخاب می‌شود.
- اطلاعات موجود در حافظه: اطلاعات و دانش پیشین موجود در حافظه موجب انتخاب محرک خاص می‌شود.
- سبک پردازش و انتظارات افراد:
- سبک پردازش: سبک پردازش ادراکی و مفهومی موجب انتخاب محرک خاصی می‌شود.
- انتظارات افراد: زمانی که انتظار محرک خاصی را می‌کشیم محرک‌های مشابه با آن را برای ادراک انتخاب می‌کنیم.

توضیحات زیر مربوط به کدام یک از ویژگی‌های رشد در دوره نوجوانی است؟ (۱ نمره)

- (الف) وقتی مادر سامان از او می‌خواهد که به خرید محصولی خاص برود، از مادرش می‌پرسد که اگر آن را نداشت، مشابهش را بگیرد یا نه.
- (ب) کودکان با رسیدن به نوجوانی این سؤال در ذهنشان پررنگ می‌شود که «من کیستم؟» و فعالانه به دنبال پاسخ آن می‌گردند.
- (ج) پسران با رسیدن به سن بلوغ بالای لبشان سبز شده و ریش و سبیل درمی‌آورند.
- (د) گاهی بدون این که خودشان بخواهند یک دفعه عصبانی شده و چیزی می‌گویند یا رفتاری نشان می‌دهند که بلافاصله پشیمان می‌شوند.

راهنمای تصحیح

(الف) تفکر فرضی (۰/۲۵) (درس ۲- رشد شناختی در دوره نوجوانی- صفحه ۵۵ و ۵۶)

(ب) هویت‌یابی یا کسب هویت یا موارد مشابه (۰/۲۵) (درس ۲- رشد و شکل‌گیری هویت در دوره نوجوانی- صفحه ۵۹)

(ج) ویژگی جنسی ثانویه (۰/۲۵) (درس ۲- رشد جسمانی و بلوغ جنسی در دوره نوجوانی- صفحه ۵۳ و ۵۴)

(د) تحریک‌پذیری (۰/۲۵) (درس ۲- رشد هیجانی در دوره نوجوانی- صفحه ۵۷)

پاسخ خیلی تشریحی

- (الف) یکی از تغییرات شناختی در دوره نوجوانی شکل گرفتن تفکر فرضی است. تفکر فرضی به این معناست که نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت، از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند.
- (ب) پاسخ به سؤال «من کیستم؟» ذهن هر فرد، به‌ویژه نوجوانان و جوانان را درگیر کرده است و افراد برای یافتن پاسخ همین سؤال به جست‌وجوی خویشتن و کسب هویت می‌پردازند. به عبارت دیگر هویت همان تمایزی است که فرد بین خود و دیگران می‌گذارد.
- (ج) ویژگی‌های جنسی ثانویه آن دسته از تغییرات هستند که در فرایند تولیدمثل نقش نداشته و قابل رؤیت‌اند. رویش موی صورت در پسران مصداق ویژگی جنسی ثانویه است.
- (د) نوجوانان بیشتر اوقات بدون آن که خودشان بخواهند، یک دفعه و ناگهان عصبانی شده و چیزی می‌گویند یا رفتاری از خود نشان می‌دهند که بلافاصله پشیمان می‌شوند. این رفتار نوجوانان مصداق تحریک‌پذیری آن‌هاست. به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی در دوره نوجوانی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالات هیجانی آنان به سرعت تغییر می‌کند.

هر یک از افراد زیر به دنبال کدام یک از اهداف علم تجربی هستند؟ (۱ نمره)

- (الف) صدرا برای آن که در سال کنکور مریض نشود، ابتدای پاییز واکسن آنفلوانزا می‌زند.
(ب) هدیه وقتی دید خواهرش عرق کرده زیر کولر خوابیده، مطمئن بود فردا علائم سرماخوردگی خواهرش شروع می‌شود.
(ج) روزان هر سال پژوهش خود را در رابطه با ویژگی‌های سویه‌های (انواع) جدید آنفلوانزا تکرار می‌کند.
(د) مریم در حال تحقیق درباره علت تأثیر استرس بر سیستم ایمنی بدن است.

راهنمای تصحیح «الف (کنترل) (۰/۲۵)»

(ب) پیش‌بینی (۰/۲۵)

(ج) توصیف (۰/۲۵)

(د) تبیین (۰/۲۵) (درس ۱- علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟- صفحه‌های ۱۴ تا ۱۶)

پاسخ خیلی تشریحی ✓

- (الف) زمانی که افراد اقداماتی انجام می‌دهند تا پدیده‌ای در دنیا اتفاق نیفتد هدف «کنترل» را دنبال کرده‌اند. همان‌طور که صدرا با زدن واکسن بیمار شدن یا نشدن خود را کنترل کرده است.
(ب) زمانی که فردی با دیدن شرایط فعلی و آگاهی از علل زیربنایی وقوع پدیده‌ای، وقوع آن در آینده را برآورد کند با هدف پیش‌بینی روبه‌رو هستیم. هدیه هم با آگاهی از این که عرق کرده جلوی کولر خوابیدن موجب بیماری می‌شود و می‌بیند خواهرش عرق کرده روبه‌روی کولر خوابیده، پیش‌بینی می‌کند که در آینده خواهرش بیمار خواهد شد.
(ج) در هدف توصیف به دنبال بیان چیستی و ابعاد و ویژگی‌های پدیده‌ها هستیم. در پژوهش روزان که با هدف کشف و بیان ویژگی‌های سویه‌های (انواع) جدید آنفلوانزا انجام می‌شود، هدف پیش رو توصیف است.
(د) در هدف تبیین دانشمندان به دنبال شناسایی و بیان دلایل پدید آمدن پدیده‌ها هستند. به همین خاطر است که فردی که استرس داشتن را مؤثر در سرماخوردگی می‌بیند به دنبال هدف تبیین است.

اهداف علوم تجربی:

درس Box

- **توصیف:** بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی مفهوم و موضوع مورد نظر است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم. توصیف یعنی تعریف ما از پدیده چیست.
قبل از ورود به بررسی هر موضوع باید بدانیم با چه توصیفی از آن موضوع قصد بررسی آن را داریم.
توصیف باید دقیق و بی‌طرفانه باشد. با این وجود روان‌شناسان تحت تأثیر (۱) پیش‌فرض‌ها، (۲) نظریات پذیرفته شده در هر علم، (۳) ارزش‌ها و (۴) جهت‌گیری‌های ذهنی خود هستند که این امور بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.
- چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده تأثیر بسیار زیادی در مواجهه او با موضوع دارد.
- **تبیین:** ناظر بر چرایی اتفاق افتادن یک پدیده است. یعنی هر دانشمند هنگام تبیین در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.
برای هر موضوع تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود دارد. نباید با دست یافتن به یک تبیین خاص، تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کرد.
پدیده‌های روان‌شناختی تحت تأثیر علت‌های زیادی هستند.
- **پیش‌بینی:** برآورد وقوع پدیده در آینده یا دیده نشدن پدیده در آینده
- **کنترل:** مداخله برای وقوع پدیده در آینده یا رخ ندادن پدیده در آینده

الف) توصیف و تبیین در روان‌شناسی دشوار است زیرا انسان دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده است و به همین دلیل پیش‌بینی و کنترل در موضوعات روان‌شناختی دشوارتر است. این دشواری ناشی از ابعاد جسمانی و غیرجسمانی و ویژگی‌های مختلف آدمی است.

ب) پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی و کنترل آن پدیده دست یافت. زیرا در صورتی می‌توانیم پدیده‌ای را پیش‌بینی کنیم که بدانیم عوامل زیربنایی آن چیست. به همین خاطر است که پیش‌بینی و کنترل موضوعی که توصیف و تبیین روشن‌تری داشته باشد، آسان‌تر است.

ج) پیش‌بینی و کنترل در روان‌شناسی به سادگی علوم دیگر نیست زیرا پدیده‌ها تحت تأثیر عوامل زیادی هستند و نمی‌شود آن‌ها را به راحتی توصیف و تبیین کرد.

یک فرش نفیس ایرانی در مقایسه با یک زیرانداز ساده، نگاه‌ها را بیشتر به خود جذب می‌کند. در رابطه با این

موقعیت: (۱/۲۵ نمره)

الف) تحت تأثیر کدام عامل مؤثر بر تمرکز این برتری رخ می‌دهد؟ این عامل را تشریح کنید.

ب) در نگارش کتاب‌های درسی برای بهره بردن از این عامل، چه باید کرد؟

راهنمای تصحیح

الف) تغییرات درونی محرک‌ها (۰/۲۵) - موضوع مورد توجه اگر به لحاظ معنایی و ظاهری شرایط متنوع و جذابی

داشته باشد، (۰/۲۵) عادت را از بین می‌برد. (۰/۲۵)

ب) استفاده از تنوع رنگی، تنوع تصویری یا در یک کلام عناصر زیبایی‌شناختی متن (۰/۵) (درس ۳- عوامل ایجاد

تمرکز- صفحه ۷۶)

عوامل ایجاد تمرکز:

درس‌Box

الف) تغییرات درونی محرک‌ها:

اگر محرک از نظر معنایی و یا ظاهری شرایط متنوع و جذابی داشته باشد عادت از بین می‌رود.

= مثال فرش ایرانی در برابر زیرانداز ساده تمرکز بیشتری را دریافت می‌کند، زیرا محرک متنوع‌تر و جذاب‌تر است.

= مثال عناصر زیبایی‌شناختی متن مثل تنوع رنگی و تصویری موجب بهبود تمرکز می‌شود زیرا محرک کتاب

درسی را متنوع‌تر و جذاب‌تر می‌کند.

ب) درگیری و انگیزتگی ذهنی:

انگیزتگی ذهنی به معنی میزان فعالیت ذهنی و درگیری شناختی با موضوعی خاص است.

نکته

انگیزتگی روان‌شناختی شامل تفاوت‌های فردی است، یعنی ممکن است فردی برای محرک یا فعالیتی انگیزتگی داشته باشد اما فرد دیگری برای همان فعالیت انگیزه زیادی نداشته باشد.

میزان انگیزتگی ذهنی تحت تأثیر ۱) عوامل فیزیولوژیکی، تغذیه مناسب و تأمین نیازهای زیستی و ۲)

روان‌شناختی، ایجاد هدف و اهمیت‌دهی به آن، است.

جدول زیر در رابطه با رشد اجتماعی در دوره کودکی، را تکمیل کنید. (۷۵/۰ نمره)

سن	ویژگی	توضیح
۲-۳ ماهگی	-----الف-----	اولین علامت رشد اجتماعی
-----ب-----	ترس از غریبه	ترسیدن در حضور افراد بیگانه
۲-۳ سالگی	-----ج-----	کودکان در کنار هم اما به تنهایی بازی می کنند.

راهنمای تصحیح

الف) لبخند اجتماعی (۷۵/۰)

ب) ۸ ماهگی یا ۸-۷ ماهگی (۷۵/۰)

ج) بازی موازی (۷۵/۰) (درس ۲- رشد اجتماعی در دوره کودکی - صفحه های ۵۰ و ۵۱)

رشد اجتماعی کودک:

درس Box

انسان موجودی اجتماعی است و از بودن با دیگران لذت می برد. آگاهی از این ویژگی مهم، در مراحل رشد به تدریج حاصل می شود و او را اجتماعی تر می کند.

قاعده مند شدن و اجتماعی شدن بازی کودکان در مسیر رشد بیانگر رشد اجتماعی آنهاست.

ترتیب رشد اجتماعی در دوره کودکی:

- ۲ تا ۳ ماهگی: لبخند اجتماعی (اولین علامت رشد اجتماعی)

- ۸ ماهگی (۷، ۸ ماهگی): ترس از غریبه

- ۲ تا ۳ سالگی: بازی های موازی

مثال دو کودک پیش دبستانی در کنار یکدیگر نشسته اند اما هر کدام به صورت جدا نقاشی خود را می کشند و گاهی در فرایند بازی به همدیگر مدادرنگی قرض می دهند، با این وجود هر یک به تنهایی اما به موازات کودک دیگر نقاشی می کشد.

- دوره دبستان: علاقه به بازی با همجنسان خود (دخترها با دخترها و پسرها با پسرها)

نکته

کودکان از سنین دبستان توانایی بازی گروهی را پیدا می کنند.

سؤالات گسترده پاسخ زیر را بنویسید.

از عوامل مؤثر بر رشد قبل از تولد، چهار مورد را نام ببرید. (۱ نمره)

۲۱

راهنمای تصحیح

۱) سن مادر، ۲) کیفیت تغذیه، ۳) فشار روانی، ۴) آلودگی محیطی، ۵) حالت‌های هیجانی، ۶) آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی، ۷) استفاده از داروها (ذکر ۴ مورد کافی است) (هر مورد ۰/۲۵) (درس ۲- دوره قبل از تولد- صفحه ۴۵)

درس Box

رشد قبل از تولد (رشد جنین در رحم مادر):

- رشد در دوره قبل از تولد از زمان تشکیل نطفه (بارور شدن تخمک مادر توسط اسپرم پدر) شروع می‌شود. تخمک بارور شده طبیعی ۴۶ کروموزوم (۲۳ تا از مادر و ۲۳ تا از پدر) دارد که از طریق همین کروموزوم‌ها صفات به ارث برده می‌شوند.
- سن مادر، کیفیت تغذیه، فشار روانی، آلودگی محیطی، حالت‌های هیجانی، آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی، استفاده از داروها مادر و عوامل شیمیایی استفاده شده در جنگ نیز بر رشد فرد پیش از تولد مؤثر است.

شرایط رحم مادر برای جنین، عامل محیطی مؤثر بر رشد است زیرا بیرون از جنین وجود دارد.

نکته

۲۲ خود آرمانی و خود واقعی را با هم مقایسه کنید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح « همه افراد یک خود واقعی (۰/۲۵) و یک خود آرمانی (۰/۲۵) دارند. خود واقعی همان ویژگی‌های فردی (۰/۲۵) و خود آرمانی همان ویژگی‌هایی است که فرد دوست دارد داشته باشد. (۰/۲۵) (درس ۲- خود آرمانی و خود واقعی)

در رابطه با روش‌های جمع‌آوری اطلاعات به سؤالات زیر پاسخ دهید: (۱ نمره)

- (الف) مشاهده، ابزاری برای رسیدن به کدام‌یک از اهداف علم روان‌شناسی است؟
 (ب) در رابطه با موضوعاتی که نمی‌توان با کمک مشاهده یا پرسش‌نامه بررسی کرد از کدام ابزار استفاده می‌شود؟
 (ج) الزامات استفاده از روش مشاهده چیست؟

راهنمای تصحیح

(الف) توصیف (۰/۲۵)

(ب) مصاحبه (۰/۲۵)

(ج) به شکل دقیق ثبت شود (۰/۲۵) و از تعصب و پیش‌داوری به دور باشد. (درس ۱- روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی) (صفحات ۲۷ و ۲۸)

درس‌Box

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی:

- **مشاهده:** می‌بایست با ثبت دقیق و به دور از تعصب یا پیش‌داوری باشد.
- مشاهده علاوه بر محیط طبیعی، گاهی اوقات در محیط آزمایشگاهی انجام می‌شود.
- **پرسش‌نامه:** مسائلی که به صورت مستقیم قابل مشاهده نیستند از طریق پرسش‌نامه‌ها مطالعه می‌شوند. در پرسش‌نامه محقق از خود فرد در مورد رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. پرسش‌نامه باید دقیق و معتبر باشد.
- **مصاحبه:** برای بررسی موضوعاتی که نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده کرد و یا با کمک پرسش‌نامه مطالعه کرد. محقق براساس پاسخ‌های دریافت کرده پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند. یعنی در این روش آزمودنی عاملیت دارد و می‌تواند به جریان مصاحبه جهت دهد. مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی عادی هدفمند و سازمان‌یافته است.
- **آزمون:**

بیش از هر روش دیگر افراد عادی جامعه با آزمون‌های روان‌شناختی مواجه می‌شوند. ابزاری برای **کمی کردن** ویژگی‌های روان‌شناختی است. ساخت آزمون‌ها بسیار دشوار و محصول فرایند پیچیده‌ای است. آزمون‌ها باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند. آزمون‌ها باید در دفعات متعدد اجرا نمره یکسان یا تقریباً یکسانی بدهند. استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها استفاده شود. آزمون‌ها باید به دست افراد متخصص انجام شود. متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در تحقیقات خود به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.

• روش‌های مبتنی بر علم اعصاب:

امروزه برخی از دانشمندان برای مطالعه روان‌شناسی از شواهد به دست آمده از عملکرد مغز استفاده می‌کنند. تصویربرداری تشدید مغناطیسی: MRI
 نوار مغزی مغناطیسی: MEG
 تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه: TMS
 با استفاده از این فنون روان‌شناسان به مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند.

۲۴ در رابطه با حافظه‌های حسی و بلندمدت به سؤالات زیر پاسخ دهید. (۱ نمره)

- (الف) شباهت این دو حافظه در کدام ویژگی است؟
(ب) در کدام ویژگی‌ها این دو حافظه متفاوت هستند؟
(ج) برای آن که اطلاعات از حافظه حسی به بلندمدت برسند، می‌بایست از کدام حافظه گذر کنند؟

راهنمای تصحیح

(الف) ظرفیت اندوزش یا ظرفیت گنجایش (۰/۲۵) (درس ۴- انواع حافظه - صفحه‌های ۹۴ تا ۹۷)

(ب) نوع رمزگردانی (۰/۲۵) و زمان بازیابی (۰/۲۵)

(ج) حافظه کوتاه‌مدت (۰/۲۵)

پاسخ خیلی تشریحی

- (الف) ظرفیت اندوزش هر دو حافظه حسی و بلندمدت نامحدود است.
(ب) نوع رمزگردانی در حافظه حسی به صورت حسی و در حافظه بلندمدت عمدتاً به صورت معنایی است. هم‌چنین زمان بازیابی در حافظه حسی حدود نیم ثانیه بوده اما در حافظه بلندمدت اطلاعات از چند دقیقه تا انتهای عمر نگهداری می‌شوند.
(ج) ردهای حسی احساس شده در صورت توجه به اطلاعات تبدیل شده و به حافظه کوتاه‌مدت منتقل می‌شوند و در صورت بازگویی و تکرار به حافظه بلندمدت منتقل می‌شوند. به این ترتیب، حافظه کوتاه‌مدت حد فاصل حافظه حسی و بلندمدت به حساب می‌آید.

درس Box

انواع حافظه براساس زمان:

• حافظه حسی:

اطلاعات محیط پیرامون ما ابتدا از طریق گیرنده‌های حسی، به‌خصوص چشم دریافت می‌شوند و سپس در مدت‌زمان کم‌تر از یک ثانیه اثری یا ردی از آن در حافظه حسی ما می‌مانند.

ردهای حسی ذخیره شده در حافظه حسی در صورت توجه به اطلاعات تبدیل می‌شوند و به حافظه کوتاه‌مدت و حافظه کاری انتقال می‌یابند.

ویژگی‌های این حافظه:

نوع رمزگردانی: حسی

ظرفیت اندوزش: نامحدود

زمان بازیابی: حدود نیم ثانیه

• حافظه کوتاه‌مدت:

مهم‌ترین دلیل فراموشی اطلاعات در حافظه کوتاه‌مدت، محو شدن مواد اطلاعاتی حافظه به دلیل (۱) گذشت زمان یا (۲) جایگزینی مواد اطلاعاتی با موارد جدید است.

ویژگی‌های این حافظه:

نوع رمزگردانی: حسی همراه با توجه

ظرفیت اندوزش: (2 ± 7) ماده

زمان بازیابی: چند دقیقه

• حافظه کاری:

حافظه کاری علاوه بر ذخیره‌سازی کوتاه‌مدت کمک خوبی برای اجرای وظایف و تکالیف است. در واقع حافظه کاری حافظه‌ای است که به سایر اجزای شناخت خدمت‌رسانی می‌کند و نقش مهمی در تفکر دارد.

مفهوم حافظه کاری نشان دهنده این موضوع است که انواع حافظه را نمی‌توانیم صرفاً براساس زمان تقسیم‌بندی نماییم؛ بلکه میزان استفاده از اطلاعات تعیین کننده در دسترس بودن یا عدم دسترسی به آن اطلاعات است. حافظه کاری دو کارکرد دارد:

(۱) مطالبی را که به مدت کوتاهی لازم داریم ذخیره می‌کند، یعنی همان حافظه کوتاه‌مدت.

(۲) فضای کار برای فعالیت جاری ذهن را فراهم می‌کند.

شکل‌گیری حافظه کاری علاوه بر اثرپذیری از زمان تابع میزان استفاده ما هم هست.

ویژگی‌های این حافظه:

نوع رمزگردانی: حسی همراه با توجه

ظرفیت اندوزش: تابع میزان استفاده

زمان بازیابی: چند دقیقه

• حافظه بلندمدت:

یکی از ساده‌ترین شیوه‌های انتقال اطلاعات از حافظه کوتاه‌مدت به بلندمدت بازگویی و تمرین است.

ویژگی‌های این حافظه:

نوع رمزگردانی: عمدتاً معنایی

ظرفیت اندوزش: نامحدود

زمان بازیابی: از چند دقیقه تا پایان عمر